

XX skyrius

AR ATLYGINIMAI DIDĖJA PROFSAJUNGŲ DĖKA?

Tikėjimas, kad darbininkų sąjungos gali žymiai ir visiems darbininkams padidinti realius atlyginimus, yra viena didžiausių mūsų amžiaus iliuzijų. Šią iliuziją kelia nesugebėjimas suvokti, jog atlyginimus galiausiai lemia darbo produktyvumas. Būtent dėl darbo produktyvumo, pavyzdžiui, Jungtinėse Valstijose atlyginimai buvo kur kas didesni nei Anglijoje ir Vokietijoje per visus tuos dešimtmečius, kai „darbininkų judėjimas“ šiose šalyse buvo labiausiai pakilęs.

Nepaisant neginčijamų faktų, liudijančių, kad darbo produktyvumas yra lemiamas atlyginimų dydžio veiksnys, ši tiesa yra užmirštama ir net

išjuokiamą profsajungų vadų ir daugybės autorių ekonomistų, kurie siekia „liberalų“ reputacijos, tuos vadus mėgdžiodami. Priešingai jų įsitikinimui, ši tiesa nesiremia prielaida, kad visi darbdaviai yra geri ir dosnūs žmonės, kad jie vadovaujasi vien teisingumo jausmu. Ji remiasi visiškai kitokia prielaida – kad kiekvienas darbdavys siekia kuo didesnio pelno. Jei žmonės sutinka jam dirbti už mažesnę atlygį, nei jų paslaugos jam vertos, kodėl jam tuo nepasinaudoti? Bet kodėl jis, matydamas, pavyzdžiui, kad kitas darbdavys per savaitę pasidaro iš darbininko paslaugų 2 dolerių pelną, negali pradėti mokėti darbininkui daugiau ir gauti per savaitę 1 dolerio pelną? Ir kol egzistuoja tokia padėtis, tol veikia darbdavių tendencija mokėti darbininkams visą jų paslaugų vertę.

Tai nereiškia, kad profsajungos neatlieka jokie pozityvaus ar teisėto vaidmens. Pagrindinė funkcija, kurią jos gali atlikti, yra darbo sąlygų gerinimas bei rūpinimasis, kad visi jų nariai gautų savo paslaugų rinkos kainą.

Juk nei darbininkų varžybos dėl darbo vietų, nei darbdavių varžybos dėl darbininkų nėra tobulas procesas. Nei darbininkai, nei darbdaviai neturi visos informacijos apie darbo rinkos sąlygas. Darbininkas gali nežinoti tikros savo paslaugų vertės darbdaviui. Jo derybinė padėtis gali būti silpna. Jo sprendimo klaidos jam kainuoja kur kas daugiau nei darbdaviui. Jei darbdavys padaro klaidą atsisakydamas įdarbinti žmogų, iš kurio paslaugų jis galėtų pelnytis, jis praranda tik to žmogaus sukuriama gryną pelną; tuo tarpu jam dirba šimtas ar tūkstantis žmonių. Bet jei darbininkas padaro klaidą atsisakydamas siūlomo darbo dėl kito, geriau apmokamo darbo, tai ši jo klaida gali jam brangiai kainuoti. Jis gali netekti paties savo pragyvenimo šaltinio. Jis ne tik gali negauti geriau apmokamo darbo; kurį laiką jis gali nerasti net tiek pat apmokamo darbo. O laikas gali būti jo problemos esmė, nes jis pats ir jo šeima per tą laiką turi bent jau maitintis. Todėl jis gali veikiau susigundyti atlyginimu, kuris neprilygsta jo paslaugų vertei, negu imtis visos šios rizikos. Tačiau kai darbininkai su darbdaviu derasi kolektyviai ir už tam tikrą darbą prašo „standartinio atlyginimo“, jie gali išlyginti derybininkų galią ir sumažinti klaidingų sprendimų riziką.

Bet, kaip rodo patirtis, profesinės sąjungos, pasinaudamos šališkų, „darbui palankių“ įstatymų globa ir visą našta užkraudamos darbdaviams, dažnai peržengia savo teisėtų funkcijų ribas, veikia neatsakingai nusigriebdamos trumparegiškos ir antivisuomeniškos politikos. Pavyzdžiui, jos taip elgiasi tada, kai mėgina pakelti savo narių atlyginimus, kad jie būtų didesni už jų paslaugų vertę rinkoje. Tokie mėginimai visada sukelia nedarbą. Ir tokia tvarka gali išlikti tik vienokiu ar kitokiu pavidalu naudojant prievartą arba grasinant prievarta.

Viena iš tokių prievartinių priemonių yra profesinės sąjungos narystės apribojimas kitokiu pagrindu negu parodyta kompetencija ar sugebėjimai. Apribojimas gali būti įgyvendinamas įvairiomis formomis: jis gali reikštis naujiems darbininkams neįkandamais stojamaisiais mokesčiais, savaivališkomis narystės sąlygomis, atvira ar paslėpta diskriminacija religijos, rasės ar lyties pagrindu, sąjungos narių skaičiaus ribojimu, šalinimu iš rinkos – prireikus netgi jėga – ne tik sąjungai nepriklausančių darbininkų gaminamos produkcijos, bet net giminingų sąjungų kitose valstijose ar mies-

tuose gaminamos produkcijos.

Akivaizdžiausias bauginimo ir jėgos naudojimo atvejis, kai mėginama pakelti ar išlaikyti tam tikros sąjungos narių atlyginimų dydį aukštesnį už jų paslaugų rinkos kainą, yra streikas. Streikai gali būti taikūs. Kol streikas išlieka taikus, jis yra teisėtas darbininkų ginklas, net jeigu jo verta griebtis tik išimtiniais atvejais ir tik kaip paskutinės priemonės. Jei visi darbininkai atsisako dirbti, jie gali atvesti į protą užsispyrusį darbdavį, mokantį jiems mažiau už jų paslaugų vertę. Galimas daiktas, jis supras, kad neįmanoma šių darbininkų pakeisti tokiais pat gerais darbininkais, kurie sutiktų dirbti už buvusį atlyginimą. Tačiau tą akimirką, kai darbininkai griebiasi bauginimo ar prievartos – kai jie griebiasi masinio piketavimo neleisdami kai kuriems seniesiems darbininkams toliau dirbti savo darbo arba neleisdami darbdaviui samdyti naujų darbininkų darbo vietoms užimti, – tada darbininkų reikalas darosi įtartinas. Juk piketai iš tikrųjų rengiami pirmiausia ne prieš darbdavį, bet prieš kitus darbininkus. Tie kiti darbininkai sutinka dirbti senųjų darbininkų apleistus darbus už atlyginimą, kurį pastarieji atmetė. Šis faktas rodo, kad kitos naujų darbininkų alternatyvos nėra tokios pat geros, kaip tos, kurias senieji darbininkai atmetė. Tad jeigu seniesiems darbininkams pavyksta jėga neleisti naujesiems užimti jų vietas, jie atima iš šių geriausią jų alternatyvą ir priverčia tenkintis blogesne. Streikininkai tokiu būdu pretenduoja į privilegijuotą padėtį ir naudoja jėgą prieš kitus darbininkus tai privilegijuotai padėčiai išlaikyti.

Jei ši analizė teisinga, tai beatodairiška neapykanta „streiklaužiams“ nėra pagrįsta. Jei streiklaužiai yra tik profesionalūs smogikai, kurie patys naudoja prievartą arba kurie iš tikrųjų negali darbo atlikti, arba jeigu jiems laikinai mokama daugiau vien už darbo vaizdavimą siekiant priversti senuosius darbininkus grįžti į darbą už seną atlyginimą, tada neapykanta jiems gali būti pagrįsta. Bet jeigu jie tik ieško pastovaus darbo ir nori jį dirbti už mažesnę atlyginimą, tada jie yra paprasčiausiai skriaudžiami išstumiant juos į blogesnius darbus tam, kad streikuojantys darbininkai galėtų mėgautis geresniais. Ir ši išskirtinė senųjų darbininkų padėtis gali būti palaikoma tik nuolatine jėgos panaudojimo grėsme.

2

Jausmų ekonomika kuria teorijas, kurių šaltas protas negali pateisinti. Viena iš jų – tai idėja, jog darbas *apskritai* „nepakankamai atlyginamas“. Panašiai galima būtų sakyti, kad rinkos kainos apskritai yra chroniškai per žemos. Kita keista, bet paplitusi idėja yra ta, kad visų šalies darbininkų interesai yra tapatūs ir kad atlyginimų padidėjimas vienoje profesinėje sąjungoje kažkokiu mįslingu būdu padeda visiems kitiems darbininkams. Ši idėja neturi net krislo tiesos; tiesa yra ta, kad jeigu tam tikra sąjunga jėga išsikovoja savo nariams atlyginimus, gerokai pranokstančius jų paslaugų vertę, tai ji padaro žalos ir kitiems darbininkams, ir kitiems visuomenės nariams.

Norėdami aiškiau pamatyti, kaip tai įvyksta, įsivaizduokime bendruomenę, supaprastindami visus ją liečiančius aritmetinius faktus. Tarkime,

kad ją sudaro šešios darbininkų grupės ir kad tos grupės iš pradžių prilygsta viena kitai savo atlyginimais ir savo paslaugų verte rinkoje.

Tarkime, kad tas grupes sudaro: 1) fermų darbininkai, 2) parduotuvių darbininkai, 3) siuvimo pramonės darbininkai, 4) kasyklų darbininkai, 5) statybininkai ir 6) geležinkelininkai. Jų atlyginimų dydžiai, nustatomi be prievartos, nebūtinai bus lygūs; tačiau kad ir kokie jie būtų, kiekvieną jų pažymėkime pradiniu indeksu 100. Dabar tarkime, kad kiekviena grupė suformuoja nacionalinę sąjungą ir mėgina primesti savo reikalavimus, remdamasi ne vien savo ekonominiu produktyvumu, bet savo politiniu svoriu ir strategine pozicija. Tarkime, kad šiose varžybose fermų darbininkai visai nesugeba pakelti savo atlyginimų, parduotuvių darbininkai sugeba išsikvoti 10%, siuvėjai – 20%, kasyklų darbininkai – 30%, statybininkai – 40% ir geležinkelininkai – 50% didesnius atlyginimus.

Pagal šias prielaidas atlyginimai *vidutiniškai* padidės 25%. Dabar tarkime, vėl aritmetinio paprastumo dėlei, kad kiekvieno tų grupių gaminamo produkto kaina pakyla tokiu pat procentu kaip grupės atlyginimas. (Dėl įvairių priežasčių, įskaitant faktą, kad darbo kaštai nėra visi kaštai, kaina ne visada bus tokia – bent jau trumpą laiką. Tačiau šie skaičiai vis dėlto tinka pagrindiniam principui iliustruoti.)

Tada turėsime situaciją, kai pragyvenimo kaštai bus pakilę vidutiniškai 25%. Fermų darbininkai – nors jų atlyginimai nesumažėjo – atsidurs blogesnėje padėtyje, nes galės nusipirkti mažiau daiktų. Parduotuvių darbininkai, nors jų piniginis atlyginimas bus padidėjęs 10%, atsidurs blogesnėje padėtyje nei anksčiau. Net siuvimo pramonės darbininkai, kurių atlyginimai bus padidėję 20%, atsidurs blogesnėje padėtyje nei anksčiau. Kasyklų darbininkai, kurių piniginis atlygis bus padidėjęs 30%, tik nežymiai padidins savo perkamąją galią. Statybininkai ir geležinkelininkai, žinoma, laimės, tačiau kur kas mažiau nei gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio.

Tačiau net šis paskaičiavimas remiasi prielaida, kad prievartinis atlyginimų didinimas nesukelia nedarbo. Taip iš tikrųjų gali būti, tik jei padidėjus atlyginimams tolygiai padidėja piniginiai ir bankiniai kreditai; ir net tada nelabai tikėtina, kad tokios atlyginimų dydžio deformacijos gali įvykti nesukeldamos nedarbo, ypač tuose versluose, kur atlyginimai yra didžiausi. Jei tokia pinigų infliacija nevyksta, tai prievartinis atlyginimų padidinimas sukelia masinį nedarbą.

Nedarbas procentiniu atžvilgiu nebūtinai bus didžiausias tose sąjungose, kur atlyginimai pakelti daugiausia; nes nedarbas bus perstumiamas ir išsklaidomas atsižvelgiant į darbo paklausos santykinį lankstumą ir „jungtinę“ skirtingų darbo rūšių paklausą. Tačiau su šiomis išlygomis padėtis net tų grupių, kurių atlyginimai bus pakelti daugiausia, veikiausiai pablogės, jei sudėsime jų dirbančius narius su bedarbiais. Žinoma, *gerovės* požiūriu patirtas nuostolis bus kur kas didesnis nei grynai aritmetinis nuostolis, kadangi psichologinis praradimas tų, kurie liks be darbo, bus kur kas didesnis nei psichologinis laimėjimas tų, kurių pajamos nežymiai padidės perkamosios galios požiūriu.

Padėtis negali būti ištaisyta vien nedarbo pašalpomis. Pirmiausia, tokios pašalpos paprastai mokamos, tiesiogiai ar netiesiogiai, iš dirbančiųjų atlyginimų. Atlyginimai dėl to mažėja. Be to, kaip matėme, „pakankamos“

pašalpos *skatina* nedarbą. Tai daroma keliais būdais. Kai praeityje kai kurios stiprios profsajungos imdavosi savo bedarbių narių šalpos, jos nesiryždavo neapgalvotai reikalauti atlyginimų didinimo, galinčio sukelti didelį nedarbą. Bet susikūrus tokiai šalpos sistemai, kai visi mokesčių mokėtojai yra verčiami šelpti nedarbą, sukeltą per didelį atlyginimų, šis stabdys be-
saikiams sąjungų reikalavimams buvo pašalintas. Be to, kaip jau matėme, „pakankama“ pašalpa leidžia vieniems žmonėms liautis ieškoti darbo, o iš kitų reikalauja dirbti ne dėl gaunamo atlyginimo, bet tik dėl *skirtumo* tarp to atlyginimo dydžio ir pašalpos dydžio. O didelis nedarbas visada reiškia, kad mažiau sukuriamą gėrybių, kad šalis tampa skurdesnė, kad mažiau lieka gėrybių kiekvienam.

Profsajunginio rojaus apaštalai kartais mėgina kitaip spręsti šią problemą. Jie pripažįsta, kad stiprių sąjungų nariai šiandien išnaudoja toms sąjungoms nepriklausančius darbininkus; ir jų siūlomas vaistas yra labai paprastas: profsajungoms turi priklausyti visi. Tačiau šis vaistas visai nėra toks paprastas. Pirmiausia, nepaisant didžiulio įstatyminio ir politinio spaudimo (kartais galima net sakyti – prievartavimo) jungtis į profesines sąjungas (Wagnerio–Tafto–Hartley’io Aktas ir kiti įstatymai), joms priklauso tik maždaug ketvirtadalis šalies darbininkų. Vienijimosi į sąjungas sąlygos yra daug specifiškesnės, nei paprastai manoma. Bet net jeigu visuotinis susivienijimas būtų pasiektas, sąjungos vis vien nepasidarytų vienodai stiprios. Kai kurios darbininkų grupės turi geresnę strateginę padėtį už kitas dėl to, kad yra gausesnės, kad gamina būtinesnį produktą, kad kiti labiau priklauso nuo jų gaminių, kad jos turi didesnių galimybių naudotis prievartiniais metodais. Tačiau tarkime, kad taip nebūtų. Tarkime, nepaisydami tokios prielaidos prieštaravimo, kad visi darbininkai galėtų prievartiniais metodais padidinti savo atlyginimus vienodu procentu. Galiausiai niekas iš to nelaimėtų, nes padėtis būtų tokia, tarsi atlyginimai nebūtų pakelti.

3

Čia paliečiame reikalo esmę. Paprastai manoma, kad atlyginimai didinami darbdavių pelno sąskaita. Žinoma, trumpą laiką ar ypatingomis aplinkybėmis taip gali būti. Jei kurioje nors firmoje atlyginimai prievarta padidinami, ir tai įvyksta esant konkurencijai, kai firma negali pakelti savo kainų, tada skirtumas dengiamas pelno sąskaita. Tai mažiau tikėtina tada, kai atlyginimai padidinami visos pramonės šakos darbininkams. Jei toji pramonės šaka nesusiduria su užsienio varžovais, ji gali pakelti savo kainas ir permesti didesnių atlyginimų kaštus vartotojams. O kadangi dauguma vartotojų yra tie patys darbininkai, jie paprasčiausiai gaus mažesnius realius atlyginimus, nes turės daugiau mokėti už produktą. Tiesa, dėl padidėjusių tos pramonės produktų kainų jų gali būti parduota mažiau ir todėl pelno dydis gali sumažėti; bet ir užimtumas bei išmokos atlyginimams veikiausiai nusmuks tokiu pat mastu.

Be abejonės, galima įsivaizduoti atvejį, kai visoje pramonės šakoje pelnas sumažėja, užimtumui atitinkamai nesumažėjus – kitaip sakant, atvejį, kai atlyginimų padidėjimas reiškia, jog darbo kaštai padidėjo pelno są-

skaita ir jokia firma dėl to nežlugo. Toks rezultatas nelabai tikėtinas, bet jis nėra neįmanomas.

Pavyzdžiui, imkime tokią pramonę kaip geležinkeliai, kuri ne visada gali permesti didesnių atlyginimų kaštus vartotojams, nes valstybinis reglamentavimas tai draudžia.

Profsajungos iš principo gali trumpam pasipelnyti darbdavių ir investorių sąskaita. Investorių lėšos kadaise buvo likvidinės. Tarkime, kad jie jas investavo į geležinkelio verslą. Jie pavertė jas bėgiais, vagonais ir lokomotyvais. Kadaise jų kapitalas galėjo būti panaudotas tūkstančiais pavidalų, bet šiandien jis, taip sakant, yra *išaldytas* vienu specifiniu pavidalu. Geležinkelininkų sąjungos gali priversti juos tenkintis mažesnėmis šio jau investuoto kapitalo pajamomis. Investitoriams apsimokės toliau eksploatuoti geležinkelį, jei iš pajamų jie bent jau padengs einamąsias išlaidas, net jeigu tos pajamos sudarytų vieną dešimtąją vieno procento jų investuoto kapitalo.

Tačiau visa tai turės vieną neišvengiamą padarinį. Jeigu jų investuoti pinigai jiems duoda mažiau pelno nei kitur, investitoriai daugiau neįdės nė vieno cento į geležinkelių verslą. Jie galbūt pakeis kai kuriuos nusidėvėjusius įrenginius, garantuojančius tas menkas išlikusio kapitalo pajamas, bet galiausiai jie nebenorės keisti net labiausiai susenusių ir griūvančių. Jei šalyje investuotas kapitalas duos jiems mažesnes pajamas nei investuotas užsienyje, jie investuos užsienyje. Jeigu jie niekur neras pakankamai pelningo įdėjimo galimybių, jie apskritai liausis investavę.

Tad darbas išnaudoti kapitalą geriausiu atveju gali tik laikinai. Toks išnaudojimas greitai nutrūksta. Dažniausiai jis nutrūksta ne tuo būdu, kurį nurodėme šiame hipotetiniame pavyzdyje, bet ribinėms firmoms visai pasitraukiant iš verslo, didėjant nedarbui arba atlyginimams bei pelnui grįžtant į tą lygį, kai normalaus (ar ypatingo) pelno perspektyva atstato užimtumą ir gamybą. Tačiau per tą laiką išnaudojimas, nedarbas ir sumažėjusi produkcija kiekvieną nuskurdina. Net jei darbas trumpam išsikovoja didesnę *santykinę* nacionalinių pajamų dalį, nacionalinės pajamos absoliučiai sumažėja; todėl santykinis darbo laimėjimas tuo trumpu laikotarpiu gali reikšti Pyro pergalę: ji gali reikšti, kad darbas taip pat gauna mažiau pajamų realios perkamosios galios požiūriu.

4

Taigi prieiname išvadą, kad nors profesinės sąjungos laikinai ir gali pakelti savo narių piniginius atlyginimus iš dalies darbdavių, bet daugiausia joms nepriklausančių darbininkų sąskaita, *galiausiai ir visų darbininkų atžvilgiu jos apskritai negali pakelti realių atlyginimų.*

Tikėjimą, kad jos tai gali, lemia keli suklydimai. Vienas iš jų – tai loginė klaida *post hoc ergo propter hoc*; ji susijusi su tuo, kad per pastaruosius penkiasdešimt metų nepaprastai pakilus atlyginimams – pirmiausia dėl išaugusių kapitalinių įdėjimų ir mokslinės bei technologinės pažangos, – toks jų pakilimas aiškinamas kaip tuo pat metu iškilusių profesinių sąjungų laimėjimas. Tačiau klaida, daugiausia pasitarnavusi šiai iliuzijai, yra ta, kad matomatik atskirų grupių išsikovota trumpalaikė nauda ir nematomi

visi profsajungų reikalavimų padariniai užimtumui, gamybai, taip pat visų darbininkų pragyvenimo kaštams, įskaitant kaštus tų, kuriems pavyko priimti savo reikalavimus.

Galima šia išvada nesitenkinti ir iškelti klausimą, ar profsajungos nepasitarnavo priešingam dalykui – ar jos nesukliudė darbininkijos kaip visumos atlyginimų spartesniam didėjimui, palyginti su faktiniu jų didėjimu? Jos neabejotinai veikė kaip atlyginimus slegianti arba mažinanti jėga tiek, kiek jų poveikis, sudėjus viską krūvon, buvo darbo produktyvumo mažinimas; todėl šį klausimą galima kelti visai pagrįstai.

Tiesa, produktyvumo atžvilgiu apie profsajungų politiką galima pasakyti ir kai ką teigiamo. Kai kuriose pramonės šakose jos kėlė griežtus išmanymo ir kompetencijos reikalavimus. O savo istorijos pradžioje jos daug prisidėjo stiprindamos savo narių sveikatos apsaugą. Kur buvo darbo perteklius, ten kai kurie darbdaviai dažnai mėgindavo gauti trumpalaikę naudą, versdami darbininkus dirbti ilgas darbo valandas ir nepaisydami neigiamo poveikio jų sveikatai, nes galėjo lengvai juos pakeisti kitais. Kartais neišmanantys ar trumparegiai darbdaviai užkraudavo savo darbininkams tokią darbo našta, kad netekdavo net dalies savo pačių pelno. Visais šiais atvejais profsajungos, reikalaudamos deramų darbo sąlygų, pasitarnaudavo savo narių sveikatai bei gerovei ir kartu prisidėdavo prie jų realių atlyginimų padidinimo.

Tačiau pastaraisiais metais, profsajungų galiai išaugus ir visuomenei pradėjus taikstyti su jų antisocialinių veiksmų praktika, jos dažnai peržengia savo teisėtus tikslus. Antai septyniasdešimties valandų darbo savaitės sutrumpinimas iki šešiasdešimties buvo laimėjimas ne tik sveikatos ir gerovės, bet ir produktyvumo požiūriu. Šešiasdešimties darbo valandų savaitės sutrumpinimas iki keturiasdešimt aštuonių valandų buvo laimėjimas sveikatos ir laisvalaikio požiūriu. Keturiasdešimt aštuonių darbo valandų savaitės sutrumpinimas iki keturiasdešimt keturių valandų buvo laimėjimas laisvalaikio požiūriu, bet jau nebūtinai produktyvumo požiūriu. Sveikatos ir laisvalaikio požiūriu darbo savaitės sutrumpinimas iki 40 valandų jau ne toks vertingas, tuo tarpu produkcijos ir pajamų sumažėjimas kur kas ryškesnis. Tačiau profsajungos dabar reikalauja – ir kartais griebiasi veiksmų reikalaujamos – 35 ir 30 valandų darbo savaitės, nesiskaitydamos su tuo, kad tai gali neigiamai paveikti produkciją ir pajamas.

Tačiau profsajungų politika žlugdė produktyvumą ne tik įstatymiškai trumpindama darbo savaitę. Tiesą sakant, šie jų veiksmai buvo mažiausiai žalingi, nes kompensuojanti nauda buvo pakankamai aiški. Tačiau dauguma profsajungų reikalavo griežto darbų išdalijimo, kuris didino produkcijos kaštus ir kėlė brangius ir juokingus „jurisdikeinius“ ginčus. Jos priešinosi atlyginimui pagal produktyvumą ar efektyvumą ir reikalavo vienodo valandinio atlygio visiems savo nariams nepaisant jų skirtingo produktyvumo. Jos reikalavo, kad pareigybinis kilimas priklausytų nuo amžiaus, o ne nuo sumanumo. Jos rengdavo sulėtinto darbo kampanijas, kovodamos su „išsišokėliais“. Jos smerkdavo, reikalaujamos atleisti iš darbo, kartais žiauriai susidorodavo su tais, kurie padarydavo daugiau už savo bendradarbius. Jos priešinosi mechanizacijai ir kitokiems patobulinimams. Jos reikalavo, kad atleidus kuriuos nors jų narius dėl įdiegtos darbo taupymo

priemonės atleistieji darbininkai neterminuotai gautų „garantuotas pajamas“. Jos reikalavo užimtumo didinimo taisyklių, kurios daugino žmonių skaičių tam pačiam darbui atlikti. Jos net reikalavo, grasindamos darbdaviams jų verslo sužlugdymu, kad tie sandytų visiškai nereikalingus žmones.

Tokios praktikos daugiausia buvo laikomasi dėl įsitikinimo, kad darbo poreikis yra ribotas, kad yra tam tikras „darbo fondas“, kuris turi būti išdalintas kuo didesniam žmonių ir valandų skaičiui. Tai absoliučiai klaidingas įsitikinimas. Iš tikrųjų darbo poreikiai yra neriboti. Darbas kuria darbą. Tai, ką sukuria A, yra paklausa to, ką sukuria B.

Bet kadangi šia klaidinga prielaida buvo tikima ir kadangi profsajungų politika ją rėmėsi, grynas jų veiklos rezultatas buvo produktyvumo smukdymas žemiau to lygio, kurį jis šiaip jau galėjo pasiekti. Grynas ilgalaikis jų poveikis visoms darbininkų grupėms buvo realių atlyginimų – perkamosios galios – *mažinimas*, palyginti su tuo lygiu, kurį jie galėjo pasiekti. Tikroji milžiniško realių atlyginimų padidėjimo priežastis buvo – kartoju – kapitalo kaupimas ir didžiulė techninė pažanga, kurią jis įgalino.

Tačiau šis procesas nėra automatinis. Ne tik dėl profsajungų, bet ir dėl netikusios vyriausybės politikos šis procesas pastaruoju dešimtmečiu praktiškai sustojo. Tiesa, jei žvelgsime tik į vidutinius savaitinius ne žemės ūkio darbininkų atlyginimus jų dolerine išraiška, tai jie pakilo nuo 107,73 dolerio (1968) iki 189,36 dolerio (1977). Tačiau kai Darbo statistikos biuras atsižvelgia į infliaciją, kai jis šias pajamas išverčia į 1967 metų dolerius, paskaičiuodamas padidėjusias vartojimo prekių kainas, tada paaiškėja, kad *realios* savaitinės pajamos iš tikrųjų smuko nuo 103,39 dolerio (1968) iki 103,36 dolerio (1977 m. rugpjūčio mėn.).

Tai, kad nustojo didėti realūs atlyginimai, nėra pačios profsajungų prigimties padarinys. Tai yra trumparegiškos profsajungų ir vyriausybės politikos padarinys. Dar yra laiko ją pakeisti.